

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного
університету

Випуск 28

*На пошану професора, ректора
Руслана Постоловського*

Рівне – 2016

УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)
А 43

*Друкуються за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 6 від 30 червня 2016 р.*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Редакційна рада:

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Кузіцькі Єжи – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м. Чернівці)

Шугасва Людмила – доктор філософських наук, професор (м. Рівне)

Члени редколегії:

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Остріг)

Лоренс Беата – доктор хабілітований в галузі історії,
професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології,
професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м. Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії:

Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 28. –
Рівне: О. Зень, 2016. – 487 с.

ISBN 978-617-601-159-0

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про державну реєстрацію
періодичних видань» часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»
визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (наказ № 820 від 11.07.2016 р.)*

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

ISBN 978-617-601-159-0

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016

НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА ПОСТОЛОВСЬКОГО: НОВЕ БАЧЕННЯ

У статті розкрито становлення та діяльність наукової школи історії слов'янських народів під керівництвом ректора, професора Р.М. Постоловського, залучення до її роботи професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів, напрями наукових досліджень та результати діяльності.

Ключові слова: наука, дослідження, діяльність.

В статье раскрыто становление и деятельность научной школы по истории славянских народов под руководством ректора, профессора Р.М. Постоловского, привлечение к работе профессорско-преподавательского состава, аспирантов, студентов, направления их исследований и итоги работы.

Ключевые слова: наука, исследование, деятельность.

The article describes the activities of the scientific school under the guidance of Professor Postolovsky R.M. Formation, development, research work of lecturer's teachers, postgraduates, students in the course of functioning of the scientific school, as well as the results of research activities.

Key words: science, study, activities.

У 1999 році в Рівному відбулася неординарна подія: було відкрито ще один навчальний заклад – Рівненський державний гуманітарний університет. Ректором новоствореного вузу обрали професора Руслана Михайловича Постоловського. Розпочалася робота по формуванню структури закладу, впроваджуються інноваційні методи навчання. Належне місце відводиться подальшій активізації наукової роботи викладачів, студентів.

Професор Р.М. Постоловський як президент Центру «Геополітика» концентрує увагу на розширення і піднесення науково-дослідної роботи. Нагальним було питання підвищення якості професорсько-педагогічного складу університету, цього вимагав імідж навчального закладу у державі.

25 жовтня 1999 року розпочала роботу новостворена кафедра всесвітньої історії, яку очолив ректор, професор

Р.М. Постолювський. Як досвідчений, активний науковець він швидко сформував кадровий склад кафедри, вже на першому організаційному засіданні сформулював напрями, зміст, ідеологічні засади наукової роботи кафедри. Недостатній рівень наукового забезпечення факультету спонукає ректора і завідувача кафедри стимулювати розвиток науково-дослідницької роботи викладачів, студентів. Він особисто ініціює розгляд проблем з наукової роботи на засіданнях вченої ради університету, ради факультету, засіданнях кафедри.

Продовжуючи особисті дослідження, Р.М. Постолювський займається керівництвом науковими дослідженнями викладачів, студентів. На кафедрі всесвітньої історії розпочала роботу аспірантура, до навчання в якій залучили насамперед кращих випускників університету.

Щоб надати більше організованості, цілеспрямованості науковій роботі, створюється наукова школа «Історія слов'янських народів», яку очолює Р.М. Постолювський. Враховуючи набутий досвід, наказом ректора від 9 листопада 2005 року затверджено назву школи «Світовий історичний процес і слов'янські народи». Тема стає кафедральним дослідженням. До роботи у науковій школі залучаються вчені університету, інших навчальних закладів.

На засіданнях кафедри постійно обговорюються наукові доробки викладачів, аспірантів. Більшість із них одержували консультації з проблем методики аналізу першоджерел та наукової літератури, структурування досліджень, хронологізації та порівняльного аналізу.

Значна частина професорсько-викладацького складу історико-соціологічного факультету в тій чи іншій мірі долучилася до роботи наукової школи у плані вибору теми, напряму дослідження, обговорення актуальних проблем, рецензій надісланих авторефератів дисертацій, монографій. За два останні роки обговорено 12 матеріалів.

Професор Р.М. Постолювський у першу чергу зосереджує увагу аспірантів на дослідженні історії Чехословаччини, а згодом країн Чехії і Словаччини. Боротьбу з тоталітаризмом в Чехословаччині і його особливості в 60-80 роках ХХ ст. під його

керівництвом досліджував аспірант А.В. Слесаренко. У дисертації на основі вивчення і аналізу широкого кола джерел і наукової літератури було здійснено комплексний аналіз основних форм і методів діяльності антитоталітарної опозиції, а також їх вплив на суспільно-політичні процеси в Чехословаччині.

Аспірант професора Р.М. Постоловського І.О. Десятничук досліджував більш вузьку, але актуальну тему не лише для чехословацького суспільства, а й слов'янських народів, а також низки тоталітарних країн, захистив дисертацію «Празька весна 1968 р.: становлення громадянського суспільства». Розв'язання проблеми становлення і значення становлення громадянського суспільства у тоталітарній країні мало методологічне значення для формування методів боротьби з тоталітаризмом у країнах Центральної і Східної Європи. Ідея Празької весни знайшла своє продовження.

Серед проблем, які вивчаються в науковій школі Р.М. Постоловського чільне місце займають ідеї «Празької весни». Цей суспільно-політичний рух виник і визрів в умовах соціалізму, спрямував свої зусилля на реформування чехословацького суспільства. В русі були задіяні комуністи і широке коло громадян. Подіям «Празької весни» передували антисоціалістичні рухи у ряді країн Південно-Східної Європи.

Дослідник І.В. Філіпчук у темі свого дослідження «Формування ідей «Празької весни» (1956-1968 рр.)» під керівництвом професора Р.М. Постоловського вивчав ідеї цього руху, визначаючи його характер та інтелектуальну основу. Визначено етапи і розвиток ідеології руху. Для цього було проаналізовано погляди політичних і державних лідерів О.Дубчека, Й.Смрковського, З.Млинаржа, О.Шика на лібералізацію суспільства. Автор дослідження, врахувавши надбання наукової школи Р.М. Постоловського, зосереджує зусилля на розвиток і конкретизацію висновків, що політичний рух у Чехословаччині володів інтелектуальним потенціалом, який передбачав як лібералізацію політичного, економічного, так і духовного життя. Вирішуючи поставлену мету, дослідник характеризує в хронологічному порядку численні праці чехословацьких, радянських, західних, російських, вітчизняних

істориків. Використано низку праць професора Р.М. Постоловського з історії Чехословаччини, зокрема, працю Р.М. Постоловського і С.Віднянського «Українці Чехословаччини в демократичному русі (1968-1969 рр.)», де зазначено, що українська меншина підтримувала реформи і була активним їх провідником.

Демократизація суспільного життя країни була тісно пов'язана з молодіжною політикою, лідери держави виступили за право молоді на самоорганізацію, єдність молодіжного руху. Дослідження теми «Празької весни» засвідчує не лише про розширення проблеми слов'янських народів в історичному процесі, а й поглиблення вивчення, дослідження і узагальнення окремо взятої проблеми.

Досліджуючи демократичні засади в Чехословацькій державі у міжвоєнний період, Р.М. Постоловський залучає до вивчення цього періоду нових аспірантів. Під його керівництвом аспірантка Олена Ворон захистила кандидатську дисертацію на тему: «Участь громадських організацій Чехословаччини у суспільно-політичному житті держави в 1918-1938 рр.». У дисертації також підтверджено, що Чехословаччина мала найрозвиненішу демократію в довоєнній Європі. А громадські організації виявилися важливим інструментом формування політичної свідомості мас.

На основі вивчення і аналізу джерел і наукової літератури репрезентовано низку громадських об'єднань суспільного, політичного, релігійного, національного характеру.

У всіх формах науково-дослідницької роботи історії слов'янських народів (курсіві, дипломні роботи) розглядалися класичні питання, яких торкалися студенти роками. Частина з них лежала ніби на осонні дослідницької роботи, інші були недослідженими, якби знаходилися в тіні. Разом із тим учасники наукової школи на пропозицію професора Р.М. Постоловського звернулися у глибини історії, зокрема історії Чехії. Під його керівництвом була підготовлена і захищена дисертація Т.І. Олексівця на тему: «Формування та розвиток міст Чехії (1197-1306 рр.)». Здійснення цього задуму вимагало зануритися у вивчення історичної обстановки, огляд наявної історіографії,

проаналізувати заангажованість вітчизняної та російської історичної науки. Необхідно було переглянути існуючі стереотипи, дати аналіз наукової літератури, показати недослідженість історії містобудування.

Тема дослідження входила до тематики досліджень кафедри всесвітньої історії РДГУ, затвердженої 11 січня 2000 року. До теми прийшли після захисту низки курсових і дипломних робіт. Професор Р.М. Постолювський і запропонував дослідити цю проблему заселення території Чехії та виникнення поселень, з'ясувати особливості формування міст Чехії, проаналізувати вплив містобудування на урбанізаційні процеси в Чехії, розкрити процес трансформації градських агломерацій у Середньовіччя.

У порівнянні з іншими дослідженнями, науковими роботами, навчальною літературою наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні суспільних перетворень на території Чеського королівства, впливу на містобудування зовнішніх факторів, перетворення протоміських форм поселень Чехії у міста, правових умов розвитку середньовічних міст.

У дисертації Т.І. Олексієвця чітко визначена типологізація міст: княжі резиденції, королівські міста, приватні, спеціалізовані міста. Як підкреслено в роботі, у Чехії не виявлено прикладів опору власнику з боку мешканців. Проблема формування міст у Чехії має важливе значення для розвитку у подальшому міських поселень.

Провідне місце в дослідженнях кафедри належить докторським дисертаціям. Члени кафедри всесвітньої історії С.І. Жилюк і М.М. Гон підготували на кафедрі докторські дисертації. На кафедрі всесвітньої історії РДГУ підготовлена докторська дисертація І.С. Монолатієм на тему: «Інституалізація та діяльність етнічних політичних акторів в Австро-Угорщині (на прикладі Галичини і Буковини)», науковим консультантом якої був доктор політичних наук М.М. Гон. Підготовка такої роботи на кафедрі здійснювалася вперше. В роботі глибоко аналізуються процеси правового і організаційного закріплення суспільних відносин у діяльності українських, польських, єврейських, румунських, німецьких політичних партій Галичини і Буковини, а також громадських організацій. Підкреслено, що українські

партійні представництва здійснювали посередницько-репрезентивні функції. Вони демонстрували пріоритет етнічної ідентичності, опрідмечували етнонаціональні інтереси.

На широкому фоні історичних подій показано політичні суперечності між різними політичними групами. Разом із тим підкреслено, що етнічні політичні актори захищали групові інтереси своїх спільнот. Інтерес викликає підрозділ, присвячений з'ясуванню компромісів, які спрямовувалися на розв'язання міжгрупових суперечностей, висновку, що конфлікти можна врегулювати, приходити до порозуміння. Як наголошує автор, найбільш конфліктогенний з-поміж народів імперії були конфлікти між українцями і поляками.

Належне місце серед досліджень аспірантів кафедри займає польська тематика. Тільки у 2012 році під керівництвом професора М.М. Гона було захищено дві дисертації з польської проблеми: Н.С. Івчик «Польське та єврейське питання в політиці царизму на Правобережній Україні (др. пол. 1850-х – поч. 1880-х рр.)», С.М. Бунечка «Соціально-економічні процеси в Польщі: національний аспект (1918-1939 рр.)». Обидві дисертації підготовлені в межах науково-дослідної теми кафедри «Національні меншини в суспільно-політичних та економічних процесах країн Центрально-Східної та Південної Європи (XIX-XX ст.)». С.М. Бунечко визначив соціальну структуру населення Польщі, у якій українці склали 16% населення, а євреї 10%. Тут проживали також білоруси, литовці, німці. У дисертації проаналізовано використання владою критерію національності в реалізації соціально-економічних програм, протегування титульної нації, ігнорування національних меншин в економічній, соціальній сферах.

Польську тематику продовжив С.Л. Синяк у своєму дослідженні «Польські парамілітарні організації на Волині 1921-1939 рр.» у якій розкрив проблему утворення напіввійськових або наближених до них організацій, які не входили до складу збройних сил. Такі організації існували у країнах Західної Європи. Польський уряд, який проводив політику беззастережної полонізації на західноукраїнських землях, переслідував їх інкорпорацію в історичній перспективі до складу держави.

Польські парамілітарні організації Волині виконували завдання заохочувати призовників українців до служби у польській армії, які мали сформувати єдину систему національної економіки. Вона включала в себе ведення сільського господарства та торгівлі. Держава послуговувалася осадницькими господарствами, хоча вони не стали зразковими. Поряд із низкою інших дослідників історії слов'ян С.Л. Синяк звернув увагу на нестачу освітніх закладів, неграмотність і, як наслідок, ставилося завдання відкриття початкових шкіл. На Рівненщині вони були відкриті у Дермані, Здолбунові, Мізочі, Рівному. Союз осадників асигнував на освіту біля 200 тис. злотих у першій половині 20-х років. Культурно-освітня діяльність парамілітарних організацій здійснювалася відповідно до принципів національної політики держави, спрямованої на місцеве польське населення.

У дослідженні історії слов'янських народів професор Р.М. Постоловський звертається до дослідження словацького народу. Цьому сприяла зміна геополітичної ситуації на європейському континенті. Це вимагає серйозного переосмислення взаємовідносин і розвитку слов'янських держав. Аспірантка Інна Мартинчук активно розпочинає дослідження інтеграції словаків у європейські інтеграційні процеси. Під керівництвом Р.М. Постоловського вона досліджує трансформаційні процеси у Словацькій Республіці після встановлення держави у 1993 році. Розкривши колізії внутрішньої політики республіки, автор показала її еволюцію і досягнення мети – Словацька Республіка стала повноправним членом цих двох євроінтеграційних структур – членом НАТО та Європейського Союзу.

Майже одночасно було підготовлено дві дисертації з історії Волині. В хронологічному плані вони відображають події з середини XVI ст. до початку XX ст. О.В. Крупка певний час читав окремі курси на кафедрі всесвітньої історії, а згодом вже на кафедрі всесвітньої історії РІС КСУ підготував дисертаційне дослідження на тему «Земський суд на Волині (середина XVI – перша чверть XVII ст.)». Він підняв недосліджену тему з історії українських судово-адміністративних органів. Дійсно, діяльність земських судів – це найменш досліджена проблема в Україні

раннього нового часу. Дослідження регіональної історії в контексті історії слов'янства актуальне в період сьогодення в усіх напрямках, а діяльність судової системи у різний час була осторонь інтересів науковців, хоча зараз у самостійній Українській державі є достатньо актуальною. Актуальним є вивчення і при можливості врахування організаційних і правових засад, суспільних аспектів діяльності земського суду. Автор дослідження цього питання проводив у взаємозв'язку з політичними, економічними, духовними процесами. У роботі обґрунтовано інтерес громадськості земських установ воєводства як до суспільної інституції, оскільки вони стосувалися інтересів різних прошарків населення. Земський суд на Волині став основою втілення принципу виборності суддів. Це була інституція шляхетського самоврядування. Формування суду проходило у порядку реформування державно-політичного устрою.

Дослідження аспіранта О.П. Шмида «Зміни в етнічній структурі населення та розвиток поземельних відносин у Волинській губернії (др.пол. XIX – поч. XX ст.)» було продиктоване розвитком поліетнічного переселенського руху в регіоні. Розбір цієї пролеми в лекційних курсах, на семінарських заняттях спонукав керівника роботи, доцента В.М. Шеретюка та аспіранта О.П. Шмида глибше вникнути в суть проблеми і, використавши весь комплекс архівних, публіцистичних матеріалів, наукової літератури, дослідити нерідко тенденційні та фрагментарні висновки щодо етнічної структури населення та його активний вплив на розвиток поземельних відносин у Волинській губернії. Цінним є те, що дослідники намагалися підтвердити прагнення населення до інтеграції в європейське співтовариство. Переселенський рух етносів з Чехії, Польщі, Німеччини, Росії на українські землі були одним із векторів політики держави в той час, а закладені основи стають визначальними для подальшого поглиблення взаємозв'язків України з розвинутими європейськими державами у теперішній час. Автору Шмиду О.П. вдалося виокремити підтвердження достовірної інформації про етнічне населення, його групи, що взяли участь в економічному розвитку губернії. Безперечно, що узагальнення різних аспектів та інших сприятиме позитивному

впливу на поглиблення міждержавних зв'язків. Матеріали дослідження обговорюються на кафедральному науковому семінарі. Вони знайдуть гідне місце у навчальному процесі як в університеті, так і в інших типах навчальних закладів.

У 2014 році аспірант Р.Ю. Михальчук під керівництвом професора Р.М. Постоловського підготував дисертаційне дослідження «Голокост на території Рівнещини під час нацистської окупації (1941-1944 рр.)». На основі вивчення наукової літератури, архівних джерел у роботі переосмислено процеси, які пройшли у сучасній Українській державі, які в певному періоді мали характер табу. Формування модерного вимагає консолідації всіх національних спільнот, які забезпечують розмаїтість суспільства і становлять вагому складову духовності держави.

Виходячи із багатовекторності наукових досліджень у науковій школі (керівник професор Р.М. Постоловський), у цій роботі аналізується антисемітська пропаганда в руслі концепції «жидо-більшовизму» і разом з тим підкреслюється, що місцеве населення, в більшості українці, брали участь у переслідуваннях і порятунку євреїв. У дослідженні з'ясовано мотивацію населення у порятунку євреїв, розкрито участь колаборантів у вирішенні проблеми голокосту.

Викладач Наталія Плюта у комплексі досліджень наукової школи торкнулася питань колоніалізму, зокрема, політику Франції у 70-90 роки XIX ст. в Африці. Враховуючи актуальність колоніального питання і в наш час, вона торкнулася недостатньо дослідженої в історичній науці теми, що й підтверджує актуальність роботи, дає вихід на дослідження загальносвітових проблем.

Наукова школа під керівництвом професора Р.М. Постоловського охоплює широке коло питань з історії слов'янських народів, але й торкається теми національних меншин, які проживають серед слов'ян. Звичайно, ця тема більш детально, ширше, глибше розглядається в курсових роботах, підготовлених на кафедрі, а також у дипломних роботах бакалаврів, спеціалістів, магістрів.

Високий рівень знань, вмінь виявляють з року в рік магістри, а тому поряд із проблемами слов'янства досліджують питання

взаємозв'язку їх із іншими народами. Магістр Віта Кравчук, досліджуючи під керівництвом Р.М.Постоловського тему: «Політична поліція європейських держав XIX ст.: порівняльна характеристика», виважено, із знанням справи розв'язала цю актуальну проблему і для сьогодення.

Опираючись на знання методів наукового дослідження при підготовці курсових робіт, бакалаврської роботи магістр Мар'яна Василюшин підготувала наукову роботу на базі музею палацу графів Потоцьких у Кристинополі (Червонограді). Як джерело вона використала не лише наукову літературу, а й стенди, розміщені в музеї, проаналізувавши їх, узагальнила і зробила належні висновки щодо їх ролі у вихованні міжнаціональних відносин. До речі, вона брала участь і в другому турі наукових робіт Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт у Переяславі-Хмельницькому.

Актуальну на сьогодні проблему гендерної політики підняла учасниця наукової школи Марія Морозюк (Стадницька), проаналізувавши тему «Фемінізм в Росії другої половини XIX – початку XX ст.», де належне місце відводиться ролі українського жіноцтва. Тему українства підняла і Лілія Стафеева, досліджуючи тему «Репресії більшовицького режиму у 20-ті – 30-ті роки XX ст.: хід та наслідки». Проаналізувавши репресії проти різних категорій населення, професій, партій, вона звернула увагу, чи не вперше, на репресії більшовиків проти діячів української революції початку 20-х років XX ст. Роботи були виконані під керівництвом професора кафедри всесвітньої історії П.О. Савчука.

Проаналізувавши роботи бакалаврів, спеціалістів, ми побачимо розмаїття оригінальних вирішень цілої низки проблем. Так, під керівництвом доцента О.В.Северової підготовлена робота «Василь Вишиваний (Вільгельм Франц фон Габсбург) – український патріот із династії Габсбургів». Цей виходець із верховних верств австрійської держави виступив на захист української ідеї і був покараний владою.

Узагальнюючи тематику дипломних робіт, представлених студентами у 2016 році Державній екзаменаційній колегії, необхідно підкреслити, що більшість із них була пов'язана із слов'янськими народами. Це продемонстрували і викладачі

кафедри історії України – професор А.І. Литвинчук, доценти В.М. Шеретюк, О.П. Прищепа, Л.Ю. Галуха, Т.О. Карпучіна, Б.А. Прищепа, Р.П. Давидюк та інші.

На базі наукової школи постійно проводяться міжнародні, регіональні, університетські, кафедральні конференції. У багатьох випадках їх організовують викладачі, робота яких пов'язана із науковою школою. У 2011 році до 60-річчя дня народження керівника школи, завідувача кафедри всесвітньої історії, ректора університету Р.М. Постоловського у науково-теоретичній конференції, проведеній кафедрою, прозвучало 17 доповідей, повідомлень, де розглядалися проблеми слов'ян. Члени кафедри, які захистили дисертації, перебуваючи в науковій школі, беруть участь у науково-теоретичних, практичних конференціях, присвячених окремим визначним датам, подіям, особам.

Постійно у щорічній звітній науковій конференції університету беруть участь викладачі, аспіранти, студенти, що займаються дослідницькою роботою на кафедрі всесвітньої історії.

У 2015 році була проведена п'ята регіональна наукова конференція «Історія слов'янських народів у наукових дослідженнях», в якій брали участь 24 науковці. З них 16 присвятили свої виступи слов'янським народам.

Протягом років проводяться наукові конференції з теми «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії», організаторами якої виступають керівник наукової школи професор Р.М. Постоловський і декан історико-соціологічного факультетук доцент В.М. Шеретюк, які очолюють оргкомітет. У грудні 2015 року відбулася така вже п'ята міжнародна конференція, в якій взяли участь 133 науковці, із них 102 матеріали були пов'язані зі слов'янськими народами. Поряд із дослідженнями конкретних проблем, була розглянута низка питань проблемного характеру з країнознавства, вітчизняної і всесвітньої історії, наприклад, В.А. Черній, А.Л. Черній: «Слов'янські Балкани: територіальні колізії», Р.М. Постоловський: «Лібералізація в Чехословаччині 50-х – 60-х років ХХ ст.: історико-філософський аспект», М.В. Федоришин: «Феномен літописної Пересопниці в культурно-історичному дискурсі» та ін.

У системі підготовки істориків як спеціалістів вагоме місце займає самостійна робота студентів. Це курсові, бакалаврські, дипломні та магістерські роботи. Вони сприяють виробленню у студентів навичок дослідницької роботи: працювати з історичними джерелами, науковою літературою, робити узагальнення, висновки тощо. На кафедрі таку методологічну роботу здійснюють викладачі, які індивідуально проводять роботу з дослідниками. Проблеми наукового спрямування досліджень, тематики обговорюються на засіданнях кафедри, розглядаються на науковому семінарі кафедри й згодом втілюються у життя через наукову школу під його керівництвом.

Керівники студентських наукових робіт приділяють належну увагу вибору теми наукового дослідження, методиці написання роботи, зокрема, етапам роботи, підборам фактів, подій, історичних державних діячів у забезпеченні виконання поставленої мети.

Професорсько-викладацький склад кафедри, пройшовши практичне навчання у науковій школі під керівництвом Р.М. Постоловського, підготував низку відгуків на дисертаційні дослідження з вузів країни.

Протягом діяльності наукової школи захищено три докторських і 20 кандидатських дисертацій, із них всі розглядали проблеми слов'янських народів у різні історичні епохи, різні політичні, економічні, культурні і духовні напрями. Тільки під керівництвом керівника наукової школи Р.М. Постоловського захищено 16 кандидатських дисертацій. Видано сім монографій.

1. Гон М.М. Із кривдою на самоті. Українсько-єврейські взаємини на західноукраїнських землях у складі Польщі (1935-1939). – Рівне: Волинські обереги, 2005. – 192 с.

2. Жилюк С.І. Метаморфози відносин КПУ і РПЦ від антагонізму до політичного партнерства. – Рівне: Перспектива, 2006. – 174 с.

3. Савчук П.О. Дубенський Спасо-Преображенський монастир і церква. – Рівне: видавець Зень О.М., 2006. – 136 с.

4. Гон М.М. Геноциди першої половини ХХ ст. – Ів.-Франківськ: Лілея-НВ, 2009. – 180 с.

5. Михальчук Р.Ю. Мізоч: трагічні сторінки історії. 1939-1955. – Рівне: видавець О.Зень, 2010. – 254 с.

6. Бунечко С. Конкуруючі «чужі» в державі, що націоналізуються: природа соціально-економічних суперечностей і конфліктів у Другій Речі Посполитій / С.Бунечко, М.Гон, О.Постельжук. – Рівне: О.Зень, 2015. – 191 с.

7. Троян С. Англо-франко-німецьке колоніальне протистояння в Африці (остання третина ХІХ ст.): Монографія / С.Троян, Л.Валюх, Н.Плюта. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 246 с.

Таким чином, дослідження історії чехів, словаків, поляків переросло в дослідження загальноісторичних проблем сучасної історії.

Аналіз діяльності наукової школи під керівництвом професора Р.М. Постолювського на цьому не завершується. Пройдений шлях, як показано в статті, більше стосується практичних успіхів діяльності школи, розширення діапазону досліджень, визнання теоретичних і практичних результатів досліджень у різних вчених радах України. Випущено два збірники наукових праць учасників наукової школи, сім монографій, десятки статей. Подальше узагальнення діяльності наукової школи під керівництвом ректора, завідувача кафедри всесвітньої історії, професора Р.М. Постолювського вимагає і теоретичного узагальнення.

Джерела та література

1. Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць. Наукові записки РДГУ. Вип.21. – Рівне: видавець О.Зень, 2011. – 781 с.
2. Звідки життя повниться добром. Життєвий шлях Руслана Михайловича Постолювського. До 60-річчя від дня народження. – Рівне: видавець О.Зень, 2011. – 224 с.
3. Слов'янський світ і Україна: Зб.наук.праць на пошану ректора РДГУ, професора Р.М. Постолювського. – Рівне: видавець О.Зень, 2011. – 504 с.

З М І С Т

Смолій В.
НА ПОШАНУ РУСЛАНА ПОСТОЛОВСЬКОГО
(З НАГОДИ 65-РІЧЧЯ)3

Савчук П.
НАУКОВА ШКОЛА ПРОФЕСОРА ПОСТОЛОВСЬКОГО:
НОВЕ БАЧЕННЯ6

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Шугаєва Л.
НАРОДНЕ БОГОСЛОВ'Я В КОНТЕКСТІ
РЕЛІГІЙНИХ ПРАКТИК ДУХОВНОГО
МІСТИЧНОГО ХРИСТІЯНСТВА В УКРАЇНІ19

Прищеп О.
ГІМНАЗІЇ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ В
ОСВОЄННІ МІСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ДОВКІЛЛЯ
(ДРУГА ТРЕТИНА ХІХ СТ.)27

Ткачук В.
ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЙ ДАВНІХ УКРАЇНСЬКИХ
АНТИМІНСІВ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.41

Доброчинська В.
ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ
РОМАНА МОГИЛЬНИЦЬКОГО (1902-1973 РР.):
МАЛОВІДОМІ ФАКТИ З ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ60

Пальчевський Р.
УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ МОЛОДІЖНИЙ
РУХ В ЗАКАРПАТТІ (1918-1939 РР.)68

Карпухіна Т. УКРАЇНА В ПЛАНАХ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ НА ПОЧАТКУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	80
Півоварчук В. ВПЛИВ РАДЯНІЗАЦІЇ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ НА ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ НАСЕЛЕННЯ (1939-1940 РР.)	97
Старжець В. ПРОПАГАНДИСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО ПІДПІЛЛЯ СЕРЕД ВЧИТЕЛЬСТВА ТА ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ (1944-1953 РР.) ...	109
Дубей В. ФОРМУВАННЯ ДОГОВІРНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ЄС У ЦАРИНІ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	120
Шамсутдинова-Лебедюк Т. МІЖКОНФЕСІЙНИЙ ДІАЛОГ ПРАВОСЛАВ'Я ТА ІСЛАМУ В УКРАЇНІ	132
Юзик В. ДАКТИЛОСКОПІЯ –ЦЕ ТОЧНА НАУКА, ЯКА НІКОЛИ НЕ ПОМИЛЯЄТЬСЯ	140
Bulyga I. NON-CONFESSIONAL RELIGIOSITY IN THE CONTEXT OF RELIGIOUS DEVELOPMENT OF VOLYN REGION	148
Кундеус О. ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	159
Любарець А. ВІДЗНАЧЕННЯ 9 ТРАВНЯ ЯК ДЗЕРКАЛО УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ПАМ'ЯТІ (2005-2015)	176

РОЗДІЛ 2

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

- Гуменний В.
ОФІЦІЙНА ПРОПАГАНДА І СХІДНА ПОЛІТИКА
РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ І СТ. Н.Е.
(ЗА НУМІЗМАТИЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ)190
- Жилюк С.
ВСЕЛЕНСЬКІ ПРАВОСЛАВНІ СОБОРИ:
СЕРЕДНЬОВІЧНА ЦЕРКОВНА ПОЛІТИКА
ТА ЇЇ ВІДЛУННЯ У ХХ СТ.202
- Десятничук І.
РЕВОЛЮЦІЯ 1848 Р. В АВСТРІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ:
ПОЧАТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ЧЕСЬКО-НІМЕЦЬКОГО
КОНФЛІКТУ214
- Івчик Н.
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ПІВДЕННО-
ЗАХІДНОМУ КРАЮ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ДРУГОЇ
ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.: УКРАЇНСЬКИЙ РАКУРС228
- Валюх Л.
РЕАКЦІЯ БРИТАНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ
НА ПОЧАТОК НІМЕЦЬКОЇ КОЛОНІАЛЬНОЇ
ЕКСПАНСІЇ В АФРИЦІ (1884-1888 РР.)243
- Давидюк Р.
УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИЧНА ЕМІГРАЦІЯ В ПОЛЬЩІ:
ПРОБЛЕМИ СТАТУСУ ТА ЧИСЕЛЬНОСТІ254
- Савчук Г.
(НЕ)ФОРМАЛІЗОВАНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА Т.Г. МАСАРИКА266
- Синяк С.
КОМЕНДАНТСЬКИЙ, ІНСТРУКТОРСЬКИЙ ТА
ТРЕНЕРСЬКИЙ СКЛАД ПОЛЬСЬКИХ

ПАРАМІЛІТАРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ВОЛИНІ
1921-1939 РР.275

Пилипович Т.
УКРАЇНЦІ У СКЛАДІ АРМІЇ ГЕНЕРАЛА АНДЕРСА
В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ:
ШЛЯХИ ПОЯВИ ТА УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ292

Слесаренко А.
МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА І ЗВ'ЯЗКИ
ЗАРУБІЖНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ЕМІГРАНТСЬКИХ
КІЛ З ДИСИДЕНТСЬКИМ РУХОМ ТА
НОНКОНФОРМІСТСЬКОЮ КУЛЬТУРОЮ В
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ (1970-1980-ТІ РОКИ)306

Гон М.
ОКАЗІАЛЬНИЙ І КОНВЕНЦІОНАЛЬНИЙ НАТОВПИ У
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ317

Martynchuk I.
THE SLOVAK REPUBLIC AND NATO:
THE POLITICAL INCOMPATIBILITY OF 1993-1997329

Опанасюк Т.
ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА
РЕЗУЛЬТАТИ ДРУГОГО ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО
ЦИКЛУ В РОСІЇ (1999-2000 РР.)340

Michno J., Sommer H., Sommer H.
MŁODZIEŻ A BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE
W OKRESIE RÓŻNEJ NOWOCZESNOŚCI353

РОЗДІЛ 3

ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

Прищепя Б.
ДОСЛІДЖЕННЯ ПЛАНУВАННЯ ФОРТИФІКАЦІЙНИХ
СПОРУД ОСТРОЗЬКОГО ЗАМКУ XVI-XVII СТ.366

Басюк К.
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ХРИСТИЯНСЬКИХ МОНАСТИРІВ НА ВОЛИНІ В
1939-1964 РОКАХ380

Березняк В.
ПОСИЛЕННЯ КОНСЕРВАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ РІВНЕНЩИНИ В
ПЕРІОД «ЗАСТОЮ»: РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ392

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРИОГРАФІЇ

Плюта Н.
ПОЛІТИЧНА БОРОТЬБА У ФРАНЦІЇ З ПИТАНЬ
КОЛОНІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В АФРИЦІ КІНЕЦЬ ХІХ –
ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД
ПРОБЛЕМИ ЗАРУБІЖНИМИ ІСТОРИКАМИ404

Михальчук Р.
ГОЛОКОСТ НА РІВНЕНЩИНІ:
ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ422

Данильчук В.
ОСТАРБАЙТЕРИ З УКРАЇНИ:
ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМ
ВИВЕЗЕННЯ ТА РЕПАТРІАЦІЇ439

Філіпчук І.
ФОРМУВАННЯ ІДЕЙ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»:
ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ458

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ478

ЗМІСТ481

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Випуск 28

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Л.Федорук, В.Самсонюк**
Обкладинка – **Г.Волохов**

Підписано до друку 1.07.2016 р. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обліково-видавничих аркушів 24,6.

Видавець О. Зень вул. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022
0-362-24-45-09; 068-0250674
olegzen@ukr.net

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул. Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

A43

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії :
Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових
праць. Випуск 28. – Рівне : О. Зень, 2016. – 487 с.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016
УДК 94(477) + 94 (100)
ББК 63.3 (4Укр)